

تحلیل عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در روستاهای پیرامونی شهر رشت

نادر نصیری صیقلان^۱، فرهاد حمزه^{۲*}، علی بیژنی^۳

۱. دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. استادیار گروه جغرافیا، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۳. استادیار گروه جغرافیا، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

* نویسنده مسئول، Email: Geofarhad77@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۲۸/ردیبهشت ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۷/آبان ۱۴۰۲

چکیده

مقدمه: امنیت مقوله‌ای اساسی در هر نظام اجتماعی است و کشورها اولویت اول خود را به برقراری امنیت در جامعه اختصاص می‌دهند و احساس امنیت اجتماعی نیز به معنای فقدان هراس از اینکه ارزشهای انسانی مورد حمله قرار گیرد یا به مخاطره نیفتد و به نبود هراس و بیم نسبت به حقوق و آزادیهای مشروع، اطمینان و آرامش خاطر، ایمنی، آرامش قلب و خاطر جمع بودن است، تعریف می‌شود. گیدنز در نظریه ساخت یابی معتقد است که کنش انسان تحت تأثیر دو عامل قواعد و منابع است و همین موارد می‌تواند در احساس امنیت اجتماعی افراد نیز تأثیرگذار باشد. بررسی موضوع امنیت اجتماعی در روستاهای پیرامونی شهر رشت با توجه به اینکه این روستاها در چندسال اخیر به عنوان روستاهای مهاجرپذیر بوده‌اند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

هدف: هدف از انجام این تحقیق تحلیل عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در روستاهای پیرامونی شهر رشت است.

روش‌شناسی: پژوهش حاضر از نوع توصیفی و تحلیلی بوده که از روش پیمایش بهره گرفته شد. ابزار گردآوری داده‌ها نیز پرسش‌نامه محقق ساخته است. جامعه آماری این پژوهش را ساکنین روستاهای پیرامونی شهر رشت (پسیخان، گرم و لیچاه) تشکیل می‌دهند که از این بین تعداد ۳۰۰ خانوار به عنوان حجم نمونه از طریق نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای جهت مصاحبه انتخاب شدند.

قلمرو جغرافیایی پژوهش: محدوده مورد مطالعه در این پژوهش روستاهای پیرامونی شهرستان رشت می‌باشد.

یافته‌ها و بحث: نتایج این تحقیق بیانگر آن بود که احساس امنیت اجتماعی در روستاهای مورد بررسی تقریباً پایین است. همچنین نتایج این پژوهش مبین آن بود که بین پایگاه اجتماعی- اقتصادی و اعتماد اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی رابطه مستقیم و مثبت و بین بی سازمانی اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه منفی و معکوس وجود دارد.

نتیجه‌گیری: بر اساس یافته‌های این تحقیق می‌توان بیان کرد که سازماندهی اجتماعی در روستاهای مورد بررسی وضعیت مطلوبی نداشته و نیاز به اصلاحاتی در ابعاد مختلف محدوده مورد مطالعه دارد. بی شک اگر وضعیت سازماندهی روستاها مطلوب باشد، احساس امنیت اجتماعی که یکی از موارد بسیار مهم در زندگی هر انسانی است نیز تا حدودی بهبود خواهد یافت.

کلیدواژه‌ها: احساس امنیت اجتماعی، عوامل اجتماعی، روستاهای پیرامونی، شهر رشت.

مقدمه

به طور کلی امنیت عبارت است از: در معرض خطر نبودن یا از خطر محافظت شدن. امنیت همچنین عبارت است از: رهایی از تردید، آزادی از اضطراب و بیمناکی و داشتن اعتماد و اطمینان موجه و مستند. امنیت، خواه فردی، ملی یا بین‌المللی، در زمره مسایلی است که انسان با آن مواجه می‌باشد. امنیت به صورت وسیع، در مفهومی به کار گرفته شده که به صلح، آزادی، اعتماد، سلامتی و دیگر شرایطی اشاره می‌کند که فرد و یا گروهی از مردم، احساس آزادی از نگرانی، ترس، خطر یا تهدیدات ناشی از داخل یا خارج را داشته باشند (میرعرب و سجادی، ۱۳۷۹: ۱).

مازلو نیز در هرم چند مرحله‌ای خود بیان می‌کند که همه موجودات زنده از ساده‌ترین تا پیچیده‌ترین آن‌ها دارای مجموعه‌ای از نیازها هستند. انسان موجودی است که نیازهای او از بدو تولد شروع شده و در جریان حیات ادامه می‌یابد. یکی از این نیازها، امنیت است. این امری طبیعی است که نگران ایمنی خود و عزیزانتان باشید. به عنوان مثال، یکی از اولویت‌های شما ممکن است تامین فضایی امن برای زندگی و سکونت خانواده‌تان باشد و به همین دلیل، برای تامین آن سخت کار و تلاش کنید. در محل کار، داشتن احساس سلامتی و ایمنی جسمی نیز باارزش و دارای اولویت است.

با توجه به هرم نیازهای مازلو شما باید احساس کنید که از منابع و دارایی‌های شخصی‌تان حفاظت می‌شود. اطمینان حاصل کردن از یک محل کار امن، ممکن است شامل تهیه میلمان اداری مناسب یا موس ارگونومیک باشد که به درستی از سلامت شما پشتیبانی کند و خطر آسیب‌دیدگی را کاهش دهد. یا مثلاً ایمن‌سازی ساختمان برای جلوگیری از ورود افرادی که ممکن است به صورت بالقوه خطرناک باشند.

امنیت مقوله‌ای اساسی در هر نظام اجتماعی است و کشورها اولویت اول خود را به برقراری امنیت در جامعه اختصاص می‌دهند، اما اینکه بخواهیم در جامعه‌ای صد در صد امنیت وجود داشته باشد، امکانپذیر نیست، چرا که جامعه از افرادی با آداب و رسوم و فرهنگ‌های مختلف تشکیل شده و همواره درصدی از جرم و جنایت در هر جامعه‌ای وجود دارد و این امر تا حدی طبیعی است و به همان نسبت نیز احساس ناامنی وجود دارد. اما گاهی اتفاق می‌افتد که این احساس بیش از حد در بین مردم به وجود می‌آید و این امر در جامعه معضل تلقی می‌شود و باید با دقت بیشتری به آن پرداخته شود (نوروزی و فولادی سپهر، ۱۳۸۸: ۱).

بر اساس استدلال نظریه پردازان جدید مدرنیته، منابع خطر زیادی در زندگی ما وجود دارد و همین خطرات بالقوه خود باعث به وجود آمدن ترس و عدم امنیت در مردم شده است. محققان، شرایط اجتماعی مختلف مانند کاهش ایمان به سنت‌ها، دین، علم و پیشرفت انسانیت، جرم، بحران در سازمان‌ها و ارزش‌ها، گسست خانواده و ارتباطات خانوادگی، عدم ثبات شغلی، نابودی محیط‌زیست و همچنین عوض شدن چهره بسیاری از منابع، خطر بالقوه دیگری که قبلاً بسیار خطرناک در نظر گرفته نمی‌شدند، را جزء مهمترین عوامل احساس ناامنی در مردم می‌دانند (احمدی و احیایی، ۱۳۹۳: ۳۶).

احساس امنیت به معنای فقدان هراس از اینکه ارزش‌های انسانی مورد حمله قرار گیرد یا به مخاطره نیفتد و به نبود هراس و بیم نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع، اطمینان و آرامش خاطر، ایمنی، آرامش قلب و خاطر جمع بودن است (نوروزی و فولادی سپهر، ۱۳۸۸: ۱۴۷ به نقل از هرسیچ و محموداوغلی، ۱۳۹۱: ۱۲) به عبارت دیگر احساس امنیت به احساس رهایی انسان از اضطراب، بیم و خطر اطلاق می‌شود. در واقع زمانی که فرد احساس کند در جامعه و تعاملات اجتماعی خطری جان، مال یا سلامتی وی را مورد تهدید و تعرض قرار نمی‌دهد، می‌توان گفت فرد دارای احساس امنیت است. این احساس امنیت از طریق اعتماد به ارگان‌های تأمین کننده امنیت، دولت، مدرسه، نظام اقتصادی، خانواده، شبکه دوستان و ... تأمین می‌شود؛ بنابراین درجه اعتمادورزی فرد به دیگران مشخصه مناسبی برای تعیین درجه احساس امنیت وی تلقی می‌گردد (گروسی و همکاران، ۱۳۸۶) احساس امنیت به عنوان یک متغیر اجتماعی می‌تواند تحت تأثیر عوامل متعدد اجتماعی و فردی قرار گیرند از جمله عواملی که بر احساس امنیت اجتماعی در یک جامعه تأثیر می‌گذارند، می‌توان به نابرابری اجتماعی، میزان سرمایه اجتماعی در دسترس، مشارکت، پایبندی به

ارزش‌های مشترک، اعتماد اجتماعی و عوامل زمینه‌ای مثل جنسیت، سن، نوع خانواده و ... اشاره کرد (میری‌آشتیانی، ۱۳۸۳ به نقل از نیازی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۶)

امنیت مقوله‌ای اساسی در هر نظام اجتماعی است و جوامع، اولویت نخست خود را به برقراری امنیت در جامعه اختصاص می‌دهند. امنیت پدیده‌ای چندبعدی است و مطالعه میزان آن در یک جامعه از جهات مختلف سیاسی، اقتصادی و اجتماعی امکانپذیر است (گیدنز، ۱۳۸۱). الین میگوید: «اگر مردم، فضایی را به دلیل راحت نبودن و یا ترس استفاده نکنند، عرصه عمومی از بین رفته است. یکی از مهمترین عوامل تهدیدکننده حضور مردم در فضاهای عمومی ترس یا احساس ناامنی است. ناامنی مکان‌ها و فضاهای عمومی، نشاط و سلامتی را در زندگی روزمره مختل میکند و با ایجاد مانع بر سر راه رشد فرهنگی و مشارکت عمومی، هزینه‌های زیادی را بر جامعه تحمیل می‌کند (افتخاری، ۱۳۸۴: ۱۰).

در سال‌های اخیر استان گیلان به عنوان یکی از استان‌هایی بوده که مهاجر زیادی را از نقاط مختلف کشور در خود جای داده است. حضور مهاجرین با فرهنگ‌ها و آداب مختلف باعث شده که موضوع امنیت اجتماعی در این استان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار باشد. چرا که بی شک تقابل فرهنگی می‌تواند یکی از عوامل اساسی امنیت اجتماعی در هر منطقه‌ای باشد.

شهر رشت به عنوان مرکز استان گیلان همواره به عنوان یک شهر مهاجرپذیر از سراسر کشور بوده و به لحاظ مرکز استان بودن، از سراسر استان نیز میزبان مهاجرین بومی می‌باشد. از سویی دیگر با در نظر گرفتن قیمت ملک و حتی اجاره در شهر رشت که نسبت به روستاهای اطراف بالاتر است، مهاجرین برای اقامت، به روستاهای مجاور این شهر که شرایط بهتری به لحاظ هزینه اقامت دارد، گرایش پیدا کرده‌اند.

افزایش مهاجرت به روستاهای اطراف قطعاً مسائل زیادی را در پی داشته است. یکی از مهم‌ترین این مسائل احساس امنیت اجتماعی است. مهاجرینی که با آداب و رسوم و فرهنگ مختلف وارد روستاها شده و باعث عدم تجانس فرهنگی در آن مناطق شده‌اند. این امر نه تنها باعث به وجود آوردن مسائل مختلف برای روستائیان شده بلکه برای خود مهاجرین نیز مشکلات اساسی را به بار آورده که از مهم‌ترین این مسائل را می‌توان به موضوع امنیت اجتماعی اشاره کرد. لذا با در نظر گرفتن مسائل فوق این تحقیق به دنبال پاسخگویی به این سؤال اساسی است که وضعیت امنیت اجتماعی در روستاهای پیرامونی شهر رشت چگونه است؟ و چه عواملی بر احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار است؟

با توجه به اینکه در پیرامون شهر رشت روستاهای زیادی وجود دارد، جهت تحدید موضوع به بررسی وضعیت احساس امنیت اجتماعی سه روستا (پسیخان، گُرفم و لیچاه) حاشیه شهر رشت پرداخته می‌شود.

عظیمی و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله‌ای به بررسی نقش عوامل اجتماعی و کالبدی بر احساس امنیت شهروندان در شهر رشت پرداخته‌اند. یافته‌های مهم این تحقیق نشان می‌دهد که میزان احساس امنیت برای شهروندان بر حسب موقعیت زمانی شب و روز، جنسیت افراد و محله‌های مختلف شهر دارای تفاوت معنی‌داری است. جوان و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان سنجش میزان پایداری امنیت اجتماعی در سکونتگاه‌های روستایی (مورد مطالعه: روستاهای مرزی هیرمند) به این نتایج رسیدند که در تمامی شاخص‌های مطرح‌شده به جز شاخص‌های دسترسی به مراکز آموزشی، دسترسی به مراکز بهداشتی، فرصت پیشرفت، رضایت از عملکرد نهادها، رضایت از امکانات تفریحی و رضایت‌مندی از منظر روستا میانگین به دست آمده پایین‌تر از حد میانه -۳ عدد است به این معنا که میزان پایداری اجتماعی سکونتگاه‌های مرزی کم است و تنها در شاخص‌های سلامتی محیط، رضایت از زندگی در روستا و فقدان بیماری‌های عفونی میزان پایداری زیاد است.

حیدری‌ساربان (۱۳۹۶) در مقاله‌ای به بررسی تبیین رابطه سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی ساکنان مناطق روستایی شهرستان مشگین‌شهر پرداخته است. هدف این پژوهش تبیین رابطه سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی ساکنان روستایی شهرستان مشگین‌شهر و به شیوه کاربردی و تحلیلی تبیینی است. روش کار به صورت میدانی بوده و اطلاعات از طریق پرسش‌نامه از ۳۸۳ نفر از روستائیان شهرستان جمع‌آوری شده است؛ همچنین، روایی

صوری پرسش‌نامه به دست پانل متخصصان تأیید شده است. مطالعه راهنما در منطقه‌ای مشابه با جامعه آماری به تعداد ۳۰ پرسش‌نامه انجام شده است و باتوجه به داده‌های کسب‌شده و استفاده از فرمول ویژه کرونباخ آلفا در نرم‌افزار SPSS پایایی بخش‌های مختلف پرسش‌نامه ۰/۷۹ الی ۰/۸۸ به دست آمده است. همچنین، یافته‌های استنباطی تحقیق نشان می‌دهد به جز متغیرهای میزان تعارضات و اختلافات و مبادله اطلاعات و دانش، بین تمامی متغیرها (اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، میزان رضایتمندی، تمایل به عضویت در سازمان‌های محلی، میزان روابط افقی بر پایه همکاری، ارتباطات اجتماعی و میزان آگاهی) با احساس امنیت اجتماعی مناطق روستایی این شهرستان، رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. مطابق نتایج حاصل از آزمون رگرسیون چندگانه خطی ۶ متغیر پیش‌بین شامل متغیرهای اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، میزان رضایتمندی، میزان روابط افقی بر پایه همکاری، ارتباطات اجتماعی و نیز میزان آگاهی ۵۶ درصد ($R^2 = 0.56$) از میزان واریانس متغیر وابسته (احساس امنیت اجتماعی) را پیش‌بینی می‌کنند. درنهایت، باتوجه به نتایج تحقیق پیشنهادات کاربردی ارائه شده است.

رادفر و حبیب‌زاده (۱۳۹۷) در مقاله‌ای به بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی پرداخته‌اند. این تحقیق با روش پیمایش انجام شده و جامعه آماری آن شامل کلیه شهروندان اراکی در سال ۱۳۹۶ بود. یافته‌های این پژوهش بیانگر آن بود که مؤلفه‌های اجتماعی تأثیرگذار بر احساس امنیت اجتماعی به ترتیب: عملکرد ناجا، آگاهی اجتماعی، رضایت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، پایگاه اجتماعی، مشارکت اجتماعی و منشأ اجتماعی هستند. هم‌چنین در نتایج این پژوهش آمده است که: پلیس به عنوان ابزار کنترل بیرونی افراد؛ روابط و مناسبات اجتماعی نیز با افزایش آگاهی‌های اجتماعی؛ رفع تبعیض و بی‌عدالتی، فقر و فساد از جامعه که رضایت‌مندی اجتماعی را بهبود می‌بخشد؛ تراکم ارتباطی با بهبود اعتماد اجتماعی؛ ایجاد شرایط به منظور جذب گرایش‌های مختلف به جذب در پایگاه‌های اجتماعی؛ ترویج و تبلیغ نقش‌های اجتماعی به منظور تقویت مشارکت اجتماعی؛ تعدد شبکه‌های مشارکت اجتماعی و نیز جلوگیری از قطبی شدن هنجارها؛ تضاد هنجاری؛ ناپایداری هنجاری؛ ضعف هنجاری و بی‌هنجاری در جامعه در راستای منشأ اجتماعی؛ جملگی به بهبود ضریب احساس امنیت اجتماعی کمک خواهند نمود.

صفری علی‌اکبری و همکاران (۱۳۹۷) در مقاله‌ای به بررسی شناخت و تحلیل امنیت اجتماعی در روستاهای هدف گردشگری (مطالعه موردی: استان اصفهان) پرداخته‌اند. روش تحقیق، توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر مطالعه پیمایشی از طریق ابزار پرسشنامه می‌باشد. جامعه آماری این تحقیق را گردشگران وارد شده به این روستاها تشکیل می‌دهند که با توجه به نبود آمار دقیق در زمینه جامعه مورد تحقیق و با توجه به محدودیت‌های موجود در زمینه پرسشگری، تعداد ۲۵۰ گردشگر برای عملیات پرسشگری تعیین شد. نتایج بررسی آزمون آماری نشان می‌دهد که پنج متغیر امنیت جانی، امنیت مالی، امنیت محیط فیزیکی، امنیت اخلاقی و امنیت انتظامی با معناداری برابر با ۰/۰۰۰ در شرایط خوب، سه متغیر امنیت ارتباطی-حمل و نقل، امنیت بهداشتی-درمانی و متغیر تعامل و ارتباط با معناداری بیشتر از ۰/۰۵ در وضعیت متوسط و دو متغیر امنیت نهادی-سیاسی و امنیت ذهنی-فکری گردشگران با سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ در شرایط ضعیفی قرار دارند. بررسی مدل نشان می‌دهد که امنیت اجتماعی در توسعه گردشگری با مقدار اثر کل ۰/۶۶۸ اثرگذار می‌باشد. در مجموع امنیت اجتماعی حدود ۴۵ درصد واریانس گردشگری در روستاهای هدف را تبیین می‌نماید.

کیم (۲۰۰۸) در مقاله‌ای به بررسی نقش و ارتباط پدیده مهاجرت با امنیت اجتماعی (مورد مطالعه: کشورهای آسیای مرکزی و روسیه) پرداخته است. وی به این نتیجه دست یافته است که افزایش پدیده مهاجرت به مناطق مذکور موجب شده است که بازار کار ساکنان اصلی دچار مشکل شود و در نتیجه، پایداری داخلی در خطر افتاده و احساس امنیت اجتماعی مردم کاهش یافته است.

پانیک (۲۰۰۹) در مقاله‌ای به بررسی امنیت اجتماعی از دیدگاه مکتب کپنهاگن پرداخته است. وی معتقد است که مفهوم امنیت اجتماعی در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و محیطی و در پنج سطح اصلی که عبارتند از: سیستم بین‌المللی، خرده سیستم بین‌المللی، واحد، خرده واحد و فرد گسترش یافته است.

کومار (۲۰۱۳) در مقاله‌ای به بررسی مهاجرت و تأثیر آن بر امنیت آسیای مرکزی پرداخته است. وی معتقد است که مهاجرت به عنوان یک منبع مهم تهدید برای صلح و امنیت آسیای مرکزی در حال ظهور است. جدای از کمبود فرصت‌های اقتصادی، وجود مرزهای مبهم، ظهور رژیم‌های استبدادی با گرایش به «دولت قومی» قوی و همچنین بیگانگی تعداد قابل توجهی از جمعیت در روند مهاجرت غیرقانونی مؤثر است. این منجر به از دست دادن جمعیت جوان، افزایش درگیری‌های قومی-ملی، جهش تروریسم مذهبی، گسترش قاچاق مواد مخدر و همچنین HIV می‌شود. زاهنگ و همکاران (۲۰۲۲) در مقاله‌ای به بررسی توسعه پایدار شهرنشینی: از منظر امنیت اجتماعی و نگرش اجتماعی برای مهاجرت پرداختند. نویسندگان بر این باورند که در حال حاضر، بسیاری از کشورهای در حال توسعه در سراسر جهان شهرنشینی را تجربه می‌کنند و چین بیشترین مقیاس شهرنشینی را دارد. ادبیات کنونی عمدتاً بر رابطه بین عوامل اقتصادی، عوامل محیطی و شهرنشینی با نادیده گرفتن عوامل انسانی تمرکز دارد. در واقع این که آیا می‌توان برای رفع دغدغه‌های مردم و همچنین نگرش‌های اجتماعی مردم، امنیت اجتماعی کافی را تأمین کرد، تأثیر مهمی در مهاجرت آنها از روستا به شهر دارد. این مقاله با استفاده از داده‌های نظرسنجی عمومی اجتماعی چین ۲۰۱۸ و ساخت یک مدل لجستیک باینری، تأثیر امنیت اجتماعی بر مهاجرت از مناطق روستایی به مناطق شهری و همچنین تأثیرات واسطه‌ای نگرش‌های اجتماعی مردم را مورد مطالعه قرار می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد که: (۱) امنیت اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری بر مهاجرت از روستا به شهر دارد. (۲) بهبود احساس انصاف، شادی و امنیت به تمایل و هویت یکپارچه جمعیت روستایی کمک می‌کند و شهرنشینی را ارتقا می‌دهد. بنابراین، نگرش اجتماعی نقش میانجی مهمی دارد. نگارندگان در نهایت به این نتیجه دست یافتند که، سیاستگذاران باید در نظر داشته باشند که چگونه یک سیستم تأمین اجتماعی مناسب ایجاد کنند که باعث افزایش احساس امنیت و نشاط روستائیان شوند و این عوامل می‌تواند در توسعه پایدار شهرنشینی نقش داشته باشد.

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته از پیشینه تحقیق، این نتیجه حاصل شد که مطالعه‌ای در زمینه احساس امنیت اجتماعی در روستاهای پیرامونی شهر رشت صورت نگرفته است. همین امر محقق را بر آن داشت که با توجه به اینکه در سال‌های اخیر مهاجران زیادی به شهر رشت و روستاهای پیرامونی آن حضور پیدا کرده‌اند، موضوع احساس امنیت اجتماعی را مورد تحلیل قرار دهد.

مفهوم امنیت با توجه به ماهیت و حساسیت آن مفهومی چندوجهی بوده و به همین تناسب رشته‌های مختلف در صد بررسی این موضوع هستند و در همین راستا می‌توان به صورت چندرشته‌ای مورد بررسی قرار داد. یکی از رشته‌هایی که در صدد بررسی این موضوع قرار می‌گیرد، جامعه‌شناسی است. توسعه و امنیت مکمل یکدیگرند. بدیهی است امنیت پایدار، مرهون توسعه پایدار است و توسعه پایدار تضمین‌نده امنیت ملی است (سلیمی‌سبحان و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۳۹). مؤلفه امنیت دارای جنبه‌ها یا شاخص‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و مدیریتی است (صیادی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۳۷).

با وجود اهمیت فراوان مسأله‌ی امنیت، بسیاری از دانشمندان معتقدند که امنیت، یک پدیده احساسی و ادراکی است و بیشتر به احساس و بیشتر به احساس روانی شهروندان از عوامل تهدید کننده امنیت برمی‌گردد پس ممکن است میزان احساس ناامنی فرد با واقعیت خارجی میزان عوامل تهدید کننده مطابقت نداشته باشد یا برعکس، متناسب با میزان و اثر عوامل تهدید کننده، میزان احساس ناامنی فرد نیز در نوسان باشد بنابراین نمی‌توان گفت که در جامعه‌ای که امنیت وجود دارد، حتماً احساس امنیت نیز وجود دارد، چرا که احساس امنیت از موارد دیگری همانند ذهنیت مردم جامعه مورد مطالعه نشأت می‌گیرد. همچنین در تطابق بروز حس امنیت و وجود امنیت واقعی در جامعه دو بعد متمایز از یکدیگر وجود دارد، یعنی از سویی ممکن است افراد در حالی در یک جامعه احساس امنیت کنند که عوامل تهدید کننده، ضریب امنیت اجتماعی را پایین آورده است و از سوی دیگر در برخی از جوامع با وجود بالا بودن ضریب امنیت اجتماعی و پایین بودن عوامل تهدید کننده و برهم زننده نظم، مردم با احساس ناامنی مواجه باشند. احتمالاً

احساس امنیت در یک جامعه به احساس روانی شهروندان از میزان وجود یا عدم وجود جرم در آن جامعه بر می‌گردد و هر چه میزان فراوانی جرم در جامعه بیشتر باشد، احساس امنیت نیز پایین‌تر است. بنابراین می‌توان گفت که عوامل امنیت اجتماعی یک مفهوم بیرونی و عینی و احساس امنیت یک مفهوم درونی و ذهنی است. امنیت یعنی فقدان عوامل تهدید کننده فرد؛ به عبارت دیگر ما در شرایطی امنیت داریم که عوامل تهدید کننده نداشته باشیم. نکته دیگر این که احساس امنیت توسط افراد احساس می‌شود و احساس ایمنی آن است که من در درون خودم این احساس را داشته باشم که امنیت دارم و تهدید نمی‌شوم، حال ممکن است این احساس با امنیت و ایمنی تناسب داشته و یا نداشته باشد.

گیدنز و احساس امنیت اجتماعی

در تحلیل گیدنز در رابطه با مخاطره و رهایی از مخاطره و امنیت، امنیت وجودی یکی از صور مهم احساس امنیت تلقی شده است. این اصطلاح به اطمینانی راجع است که بیشتر اشخاص به تداوم هویت خود و دوام محیط‌های اجتماعی و مادی کنش در اطراف خود دارند. از این نظر، این امنیت پدیده‌ای عاطفی است (گیدنز، ۱۳۷۷: ۱۴۸). گیدنز در بخشی از مباحث خود در امنیت و احساس امنیت با توجه به آرای اریکسون به عوامل روانشناختی اشاره می‌کند. این احساس امنیت که در رابطه نوزاد با والدین ریشه دارد، بیشتر امری عاطفی است، تا شناختی و زمینه آن ناخودآگاه است.

گیدنز برای جوامع مختلف که از سطوح مختلف مدرنیته بهره‌مند هستند دو وجه زندگی را در ادامه دو وجه از امنیت طرح می‌نماید: در وجه عینی شیوه زندگی، امکان زندگی برای تمام افراد به گونه‌ای فراهم است که جامعه مدرن تعریف می‌شود. در این جامعه افراد از سطح قابل قبولی برای گذارن زندگی و انتخاب شیوه زندگی بهره‌مند هستند. اما در بحث امنیت ذهنی که معطوف به خشنودی و رضایت فرد از خویش می‌باشد، فرد با نحوه انتخاب راه و روش زندگی خود این وجه را محقق می‌سازد. یعنی به گونه‌ای که فرد زندگی می‌کند که دوست دارد. در این دو وجه ارتباط ناب در راستای استمرار امنیت وجودی، منبع انرژی برای پیشبرد اهداف سیاست زندگی در نظر گرفته می‌شود. وی معتقد است که وجود احساسات گرم، عاطفی و صمیمی به مانند محافظی در اطراف انسان عمل می‌کنند و او را از بسیاری تشویش‌ها و اضطرابات رهایی بخشیده که همان احساس ناامنی است.

پارسونز و احساس امنیت اجتماعی

از نظر پارسونز در جامعه با مسئله‌ای به نام انتقال ارزش‌های اساسی به افراد روبه‌رو هستیم؛ و این ارزش‌هاست که کیفیت عمل افراد را تعیین می‌کند و در بقای نظم سهیم است؛ زیرا اعضای یک جامعه ارزش‌های آن را می‌پذیرند و به هنجارهای آن گردن می‌نهند. پارسونز مانند دورکیم دلیل این امر را افرادی می‌داند که آن هنجارها و ارزش‌ها را درونی می‌کنند و از این طریق آن ارزش‌ها و هنجارها جزء اعتقادات درونی، امتیازات شخصی و انتظارات افراد از یکدیگر می‌شود (ترنر، ۱۳۷۳: ۵۳). پارسونز می‌گوید: به دلیل وجود اشکال سازمان یافته‌ای مانند خانواده و نظام‌های تعلیم و تربیت که ارزش‌های استقرار یافته را در اعضای جدید جامعه القا می‌کند و در هر جامعه ارزش‌ها رو به سوی ثبات دارند؛ جامعه برای رسیدن افراد به اهداف، وسایل متناسب تعبیه کرده و زمینه رفع نیاز افراد در جامعه فراهم می‌شود؛ در این فرایند ارزش‌ها و هنجارهای مشترک پذیرفته شده بر رفتار افراد حاکمیت کرده و یکپارچگی و وفاق عمومی به دست می‌آید؛ نتیجه این یکپارچگی و وفاق احساس امنیت افراد در جامعه است (بیات، ۱۳۸۸: ۱۰۳).

مولار و امنیت اجتماعی

مولار تاکید دارد که امنیت اجتماعی را به عنوان یک مفهوم فرضی برای هر جمع انسانی به کاربرد. و آن را عبارت می‌داند از قابلیت حفظ شرایط قابل پذیرش داخلی برای تکامل الگوهی سنتی زبان، فرهنگ، انجمن‌ها، مذهب، هویت ملی و رسوم. بدین ترتیب امنیت جوامع آشکارا با امنیت سیاسی پیوند دارد، اما مجزا از آن است. امنیت سیاسی به ثبات سازمانی کشورها، نظام‌های دولت و ایدئولوژی‌هایی که به دولت‌ها و حکومت‌ها مشروعیت می‌بخشد، مربوط می‌شود اما امنیت اجتماعی به بقای گروه‌هایی توجه دارد که به جهت اشتراک اعضای آن در اندیشه، احساس و اعمال، کلیت یکپارچه‌ای را تشکیل می‌دهند که از آن به عنوان هویت یاد می‌شود. (بیات، ۱۳۸۸: ۸۴-۸۳) در جهان امروز، مرزهای دولت و جامعه به ندرت قرینه و منطبق بر هم هستند. بنابراین، کلید تقرب به جامعه ایده‌ها و کردارهایی است که افراد را به عنوان اعضای یک گروه اجتماعی معرفی می‌کند. جامعه شامل هویت و ذهنیت فردی اجتماعات و آن افرادی است که خود را به عنوان اعضای یک اجتماع یا جامعه خاص می‌شناسد. این امر باعث می‌شود که امنیت اجتماعی به عنوان امنیت جامعه یا گروه‌ها و جمع‌های شکل‌دهنده جامعه درک و فهم شود. مولار در پاسخ به اینکه امنیت برای چه کسی و در برابر چه چیزی؟ امنیت را به سه شکل امنیت ملی، امنیت انسانی، و امنیت اجتماعی تقسیم می‌کند. «از نظر او در امنیت ملی، مرجع امنیت دولت است و تهدیداتی که حاکمیت و قلمرو سرزمینی آن را با خطر مواجهه می‌سازد، تهدید امنیتی است. در امنیت انسانی، مرجع امنیت، فرد است و هر چیزی را نیز آن شکل از امنیت می‌داند که مرجع آن گروه‌های اجتماعی است.» (غفاری، ۱۳۹۰: ۱۲۱)

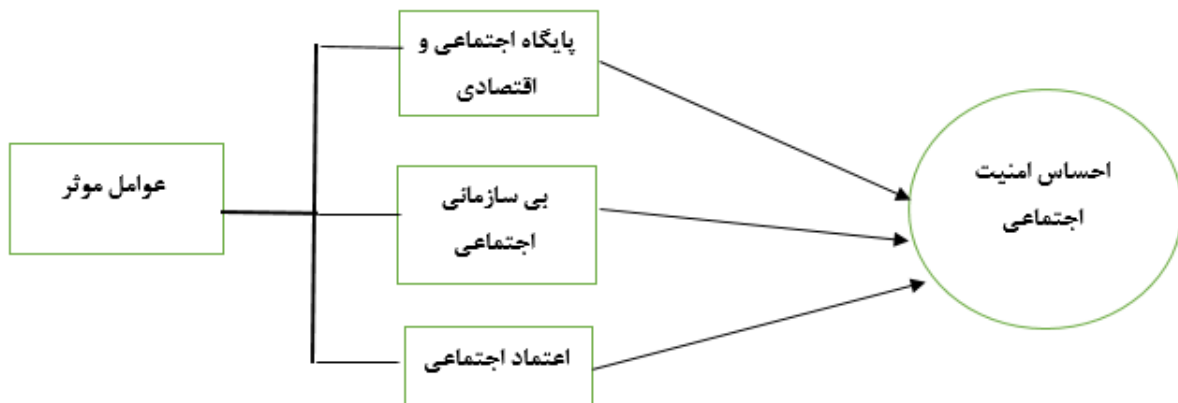
بوزان و امنیت اجتماعی

وی امنیت اجتماعی را با توانمندی‌ها و ظرفیت‌های یک جامعه در جهت حراست و حفظ الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب، هویت و عرف ملی شاخص‌سازی کرده است. و از این نگاه حراست از عناصر اصلی انسجام اجتماعی جامعه را شرط محقق امنیت برای بقاء و استمرار جامعه دانسته است. بوزان بحث خود را در باب امنیت اجتماعی با بیان معنای ارگانیک‌نهی نهفته در این نظریه آغاز می‌نماید و بر این عقیده است که زمانی امنیت اجتماعی مطرح است که نیروهای بالقوه یا بالفعل به عنوان تهدیدی برای هویت افراد جامعه وجود داشته باشد.

امنیت اجتماعی از نظر بوزان به حفظ مجموع ویژگی‌هایی ارجاع دارد که بر مبنای آن افراد خودشان را به عنوان عضو یک گروه اجتماعی قلمداد می‌کنند یا به بیان دیگر معطوف به جنبه‌هایی از زندگی فرد می‌گردد که هویت گروهی را سامان می‌بخشد. «بوزان بحث خود را با بیان ارگانیک‌نهی نهفته در این تئوری آغاز می‌کند و معتقد است امنیت اجتماعی به مقابله با خطراتی می‌پردازد که به صورت نیروهای بالقوه یا بالفعل هویت افراد جامعه را تهدید می‌کنند. امنیت اجتماعی از نظر بوزان به حفظ مجموعه ویژگی‌هایی ارجاع دارد که بر مبنای آن خودشان را به عنوان عضو یک گروه اجتماعی قلمداد می‌کنند یا به بیان دیگر، مربوط به جنبه‌هایی از زندگی فرد می‌شود که هویت اجتماعی او را سامان می‌بخشد. یعنی حوزه‌ای از حیات اجتماعی که فرد خود را ضمیر ما متعلق و منتسب می‌داند و در برابر آن احساس تعهد و تکلیف می‌کند، مثل ما ایرانیان، ما زنان، ما مسلمانان، ما اعراب، و غیره. حال هر عامل و پدیده‌ای که باعث اختلال در احساس تعلق و پیوستگی اعضای گروه گردد در واقع هویت گروه را به مخاطره انداخته و تهدیدی برای امنیت اجتماع محسوب می‌شود. بدین جهت است که بوزان مفهوم ارگانیک‌نهی امنیت اجتماعی را هویت دانسته و امنیت اجتماعی را مترادف امنیت هویتی تلقی کرده است.» (نویدینیا، ۱۳۸۲: ۶۵).

با استفاده از نظریه ساخت‌یابی گیدنز می‌توان به تحلیل احساس امنیت پرداخت. گیدنز در نظریه ساخت‌یابی معتقد است که کنش انسان تحت تأثیر دو عامل قواعد و منابع است. بنابراین، کنشگران برای تسهیل در ارتباطات اجتماعی به قواعد و منابع متوسل می‌شوند. هم‌چنین در پژوهش حاضر به منظور تشریح متغیر احساس امنیت اجتماعی مدل دلاور (۱۳۸۴) به کار گرفته شد. براساس این مدل امنیت اجتماعی پنج بعد شامل احساس امنیت جانی، احساس امنیت مالی، احساس امنیت اخلاقی، احساس امنیت عاطفی و احساس امنیت شغلی دارد (دلاور، ۱۳۸۴: ۴۶).

در مجموع باید بیان کرد که بحث امنیت اجتماعی بسیار مهم بوده و در اندیشه صاحب‌نظران جایگاه ویژه‌ای داشته است. اما آنچه در این تحقیق به دنبال آن هستیم احساس امنیت اجتماعی است. این تحقیق با بهره‌گیری از نظریه ساخت‌یابی گیدنز به دنبال بررسی احساس امنیت اجتماعی در روستاهای پیرامونی شهر رشت است. فرضیه اول: بین پایگاه اجتماعی-اقتصادی روستائیان با احساس امنیت اجتماعی آنان رابطه وجود دارد. فرضیه دوم: بین بی‌سازمانی اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی روستائیان رابطه وجود دارد. فرضیه سوم: بین اعتماد اجتماعی روستائیان و احساس امنیت اجتماعی آنان رابطه وجود دارد.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی

این تحقیق از نوع توصیفی و تحلیلی بوده و از روش پیمایش بهره گرفته شده است. برای گردآوری داده‌ها نیز از پرسشنامه‌ی محقق ساخته با سؤالات بسته استفاده شد. کلیه ساکنین روستاهای پسیخان، گرم و لیچاه جامعه آماری تحقیق را تشکیل می‌دهند هم چنین از طریق فرمول کوکران ۲۵۸ نفر به حجم نمونه انتخاب شدند به منظور بالابردن دقت محاسبه تعداد آن به ۳۰۰ نفر افزایش پیدا کرد. روش نمونه‌گیری نیز به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای بود. بدین لحاظ که جهت انتخاب تصادفی خانوار، نقشه‌های مناطق مذکور تهیه شده و در مرحله بعد پرسشگر، خانوار موردنظر را به طور تصادفی در نظر گرفته و با اولین کسی که جلوی درب منزل حاضر می‌شد به شرط اینکه هجده سال یا بیشتر از هجده سال سن داشته باشد، مصاحبه انجام می‌داد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. در بخش تحلیل داده‌ها نیز با توجه به اینکه متغیرهای مستقل و وابسته دارای مقیاس فاصله‌ای بودند از آزمون آماری ضریب همبستگی پیرسون بهره گرفته شد.

به منظور بررسی اعتبار پرسشنامه مربوط به متغیرهای پژوهش حاضر از روش اعتبار محتوا استفاده شده است؛ که بر قضاوت و داوری متخصصان استوار است. به همین منظور ابتدا معرف‌هایی که مفاهیم پژوهش را می‌سنجند یا از پژوهش‌های پیشین که زیر نظر اساتید مجرب، استفاده و اجرا شده‌اند، استفاده گردید و یا برای انتخاب بهترین معرف‌ها برای متغیرهای جدید از نظرات محققین و اساتید دیگر استفاده شد. سپس در نهایت، یک بار دیگر پرسشنامه تدوین شده را به اساتید و متخصصان نشان داده و از نظرات آن‌ها برای تصحیح پرسشنامه کمک گرفته شد. بدین ترتیب پرسشنامه از نوعی اعتبار محتوایی برخوردار است.

برای آزمون پایایی پرسشنامه، شیوه‌های متفاوتی وجود دارد. رایج‌ترین و مناسب‌ترین روش برای سنجش پایایی طیف لیکرت، ضریب «آلفای کرونباخ» است. در این پژوهش نیز از این روش برای تعیین پایایی هر متغیر به طور

¹ Cronbach

جداگانه استفاده شده است. هر چقدر مقدار این ضریب به ۱+ نزدیکتر باشد، نشان دهنده هماهنگی درونی بالای آیت-ها با معرفها است؛ نقطه برش ضریب آلفای کرونباخ عدد ۰/۷ است. به این معنا که مقدار بالاتر از این عدد نشان دهنده هماهنگی درونی بالای آیتها یا معرفها و مقدار پایینتر از این عدد نشان دهنده هماهنگی درونی پایین آیت-ها یا معرفها است.

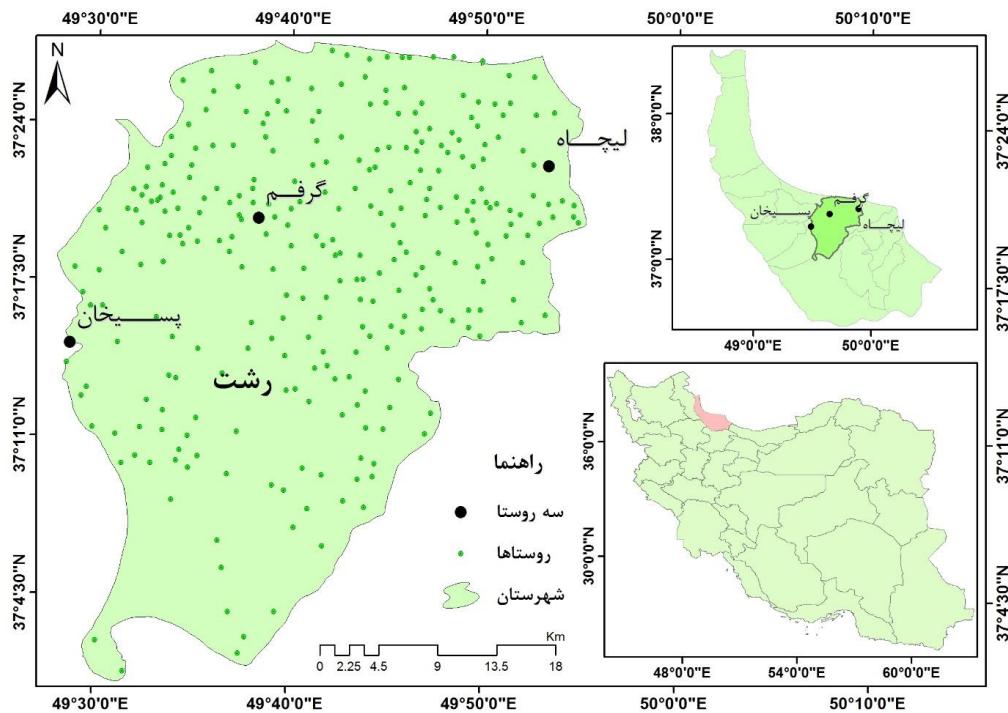
جدول ۱. برآورد آلفای کرونباخ جهت سنجش دقت اندازه‌گیری

متغیر	تعداد گویه	مقدار آلفا
احساس امنیت اجتماعی	۱۳	۷۵/۵
بی‌سازمانی اجتماعی	۵	۸۵/۳
اعتماد اجتماعی	۷	۷۲/۵

با توجه به نتایج ضرایب جدول فوق می‌توان بیان کرد متغیرهای تحقیق از پایایی لازم برخوردار هستند.

قلمرو جغرافیایی پژوهش

شهرستان رشت بین ۴۹ درجه و ۲۸ دقیقه تا ۴۹ درجه و ۵۰ دقیقه طول خاوری و ۳۷ درجه و ۱۶ دقیقه تا ۳۷ درجه و ۲۷ دقیقه عرض شمالی جای گرفته است. محدوده مورد مطالعه در این پژوهش شامل بخش روستاهی پیرامونی شهرستان رشت می‌باشد. با توجه به تعداد زیاد این روستاها و به منظور تحدید موضوع سه روستای پسیخان، گرم و لیچاه به صورت تصادفی جهت بررسی وضعیت احساس امنیت اجتماعی انتخاب شدند.

شکل ۲. نقشه جایگاه محدوده مطالعاتی شهرستان رشت و روستاهای پیرامونی

یافته‌ها و بحث

توصیف داده‌ها؛ نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها در بخش توصیفی نشان داد ۵۸/۷ درصد از پاسخگویان مرد و ۴۱/۳ درصد زن هستند. ۲۹/۷ درصد از پاسخگویان مجرد و ۷۰/۳ درصد نیز متأهل بوده‌اند. در خصوص میزان تحصیلات نیز نتایج نشانگر آن بود که ۱۶ درصد از پاسخگویان دارای تحصیلات در حد خواندن و نوشتن، ۴/۷ درصد از پاسخگویان از سطح تحصیلات ابتدایی برخوردارند، ۴/۷ درصد سطح تحصیلاتشان راهنمایی، ۲۳/۳ درصد متوسطه، ۲۸/۳ درصد دارای مدرک دیپلم و ۲۳ درصد نیز دارای تحصیلات دانشگاهی هستند. دامنه سنی پاسخگویان از ۲۰ سال تا ۵۸ سال بوده که ۱۶ درصد از پاسخگویان در گروه سنی ۲۰-۲۵ سال، ۱۸/۷ درصد در گروه سنی ۲۶-۳۱، ۹ درصد در گروه سنی ۳۲-۳۷ سال، ۵ درصد در گروه سنی ۳۸ تا ۴۳ سال، ۲۳/۳ درصد در گروه سنی ۴۴ تا ۴۹ سال، ۲۸ درصد نیز در گروه سنی ۵۰ سال و بالاتر قرار دارند. نتایج در مورد وضعیت شغلی نیز بیانگر آن بود که ۹/۳ درصد کارمند، ۱۶ درصد کارگر، ۴/۷ درصد خانه دار، ۵۶/۳ درصد کشاورز، ۹ درصد کاسب و ۴/۷ درصد نیز داری سایر شغل‌ها بوده‌اند. در خصوص وضعیت درآمد روستائیان نیز نتایج نشان داد که کمترین درآمد ماهیانه ۵ میلیون تومان و بیشترین درآمد نیز به طور متوسط ماهیانه ۱۵ میلیون تومان بود (نتایج جدول ۲).

جدول ۲. یافته‌های توصیفی مربوط به پاسخگویان

متغیرها	گزینه‌ها	فراوانی	درصد معتبر
جنسیت	مرد	۱۷۶	۵۸/۷
	زن	۱۲۴	۴۱/۳
تأهل	متأهل	۲۱۱	۷۰/۳
	مجرد	۸۹	۲۹/۷
تحصیلات	خواندن و نوشتن	۴۸	۱۶
	ابتدایی	۱۴	۴/۷
	راهنمایی	۱۴	۴/۷
	متوسطه	۷۰	۲۳/۳
	دیپلم	۸۵	۲۸/۳
	دانشگاهی	۶۹	۲۳
سن	۲۵-۲۰	۴۸	۱۶
	۳۱-۲۶	۵۶	۱۸/۷
	۳۷-۳۲	۲۷	۹
	۴۳-۳۸	۱۵	۵
	۴۹-۴۴	۷۰	۲۳/۳
	بالای ۵۰ سال	۸۴	۲۸
شغل	کارمند	۲۸	۹/۳
	کارگر	۴۸	۱۶
	خانه دار	۱۴	۴/۷
	کشاورز	۱۶۹	۵۶/۳
	کاسب	۲۷	۹
	سایر	۱۴	۴/۷

یافته‌های توصیفی در خصوص زمینه‌های احساس امنیت اجتماعی نشان می‌دهد که میانگین نمرات به‌دست‌آمده در دامنه ۱ تا ۵، ۲/۹۳ به‌دست‌آمده که نشان‌دهنده میانگین متوسط رو پایین است به‌عبارت‌دیگر روستائیان در روستاهای مجاور شهر رشت از احساس امنیت اجتماعی تقریباً پایینی برخوردار هستند. همچنین در خصوص موضوع پایگاه اجتماعی اقتصادی روستائیان، نتایج نشان داد که در دامنه ۱ تا ۳، میانگین نمرات بدست‌آمده ۱/۸۵ بوده که این امر

حکایت از آن دارد روستائیان در این سه روستا از پایگاه اجتماعی اقتصادی سطح متوسطی برخوردار هستند. میانگین نمرات بی سازمانی اجتماعی در دامنه ۱ تا ۵، ۲/۷۴ به دست آمد که نشان دهنده میانگین تقریباً پایین است. این امر نشان می دهد در وضعیت فعلی روستاهای مورد مطالعه به لحاظ بی سازمانی اجتماعی مناسب نیستند. هم چنین میانگین نمرات اعتماد در دامنه ۱ تا ۵، ۳/۳۴ به دست آمد که نشان دهنده میانگین تقریباً بالا است. این امر بیانگر آن است که وضعیت اعتماد اجتماعی شان در روستاهای مورد مطالعه تقریباً بالا است (نتایج جدول ۳).

جدول ۳. یافته های توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	بیشترین میزان	کمترین میزان
احساس امنیت اجتماعی	۲/۹۳	۰/۶۶۳۵۰	۴/۲۱	۱/۷۱
پایگاه اجتماعی اقتصادی	۱/۸۵	۰/۵۴۷۲۱	۲/۶۷	۱
بی سازمانی اجتماعی	۲/۷۴	۰/۵۷۸۰۷	۲	۳/۸۳
اعتماد اجتماعی	۳/۳۴	۰/۲۵۵۴۳	۳/۶۷	۲/۵۶

تحلیل عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی

جدول ۴. برآورد همبستگی پیرسون بین پایگاه اجتماعی اقتصادی روستائیان و احساس امنیت اجتماعی

متغیر	آماره	مقدار
احساس امنیت اجتماعی	ضریب پیرسون	۰/۷۱**
	سطح معناداری	۰۰۰
	تعداد	۳۰۰

بر اساس نتایج جدول مذکور ضریب همبستگی بین پایگاه اجتماعی اقتصادی روستائیان و احساس امنیت اجتماعی ۰/۷۱ است که نشان از رابطه مثبت بین دو متغیر دارد. سطح معنی داری آزمون نیز زیر ۰/۰۱ است این بدان معناست که به احتمال ۹۹ درصد فرضیه صفر مبنی بر صفر بودن ضریب همبستگی در مبنای جمعیت نمونه گیری رد می شود. به عبارت دیگر مقدار ضریب همبستگی مشاهده شده در نمونه در جمعیت نیز وجود دارد. بدین ترتیب هرچقدر پایگاه اجتماعی اقتصادی روستائیان در روستاهای پیرامونی شهر رشت بالاتر باشد احساس امنیت اجتماعی آنان نیز بالاتر خواهد بود.

جدول ۵. برآورد همبستگی پیرسون بین بی سازمانی اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی

متغیر	آماره	مقدار
احساس امنیت اجتماعی	ضریب پیرسون	-۰/۶۷**
	سطح معناداری	۰۰۰
	تعداد	۳۰۰

بر اساس نتایج جدول مذکور ضریب همبستگی بین بی سازمانی اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی -۰/۶۷ است که نشان از رابطه منفی بین دو متغیر دارد. سطح معنی داری آزمون نیز زیر ۰/۰۱ است این بدان معناست که به احتمال ۹۹ درصد فرضیه صفر مبنی بر صفر بودن ضریب همبستگی در مبنای جمعیت نمونه گیری رد می شود. به عبارت دیگر مقدار ضریب همبستگی مشاهده شده در نمونه در جمعیت نیز وجود دارد. بدین ترتیب هرچقدر بی سازمانی اجتماعی در روستاهای پیرامونی شهر رشت بالاتر باشد احساس امنیت اجتماعی آنان پایین تر خواهد بود.

جدول ۶. برآورد همبستگی پیرسون بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی

متغیر	آماره	مقدار
احساس امنیت اجتماعی	ضریب پیرسون	۰/۷۳**
	سطح معناداری	۰/۰۰۰
	تعداد	۳۰۰

بر اساس نتایج جدول مذکور ضریب همبستگی بین پایگاه اجتماعی اقتصادی روستائیان و احساس امنیت اجتماعی ۰/۷۳ است که نشان از رابطه مثبت بین دو متغیر دارد. سطح معنی داری آزمون نیز زیر ۰/۰۱ است این بدان معناست که به احتمال ۹۹ درصد فرضیه صفر مبنی بر صفر بودن ضریب همبستگی در مبنای جمعیت نمونه گیری رد می شود. به عبارت دیگر مقدار ضریب همبستگی مشاهده شده در نمونه در جمعیت نیز وجود دارد. بدین ترتیب هرچقدر میزان اعتماد اجتماعی روستائیان در بخش های مختلف بالاتر باشد احساس امنیت اجتماعی آنان نیز بالاتر خواهد بود.

نتیجه گیری

تحقیق حاضر با هدف تحلیل عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در روستاهای پیرامونی شهر رشت انجام شد. از مباحث مهم در بررسی مسائل اجتماعی، بررسی امنیت اجتماعی در بعد ذهنی آن که با عنوان احساس امنیت اجتماعی شناخته می شود، می باشد. در این بین عوامل مؤثری که باعث می شود که مردم احساس امنیت اجتماعی داشته باشند نیز بسیار حائز اهمیت است. امنیت از نیازهای اصلی انسان به شمار می رود و با کاهش آن آسیب های زیادی متوجه جامعه خواهد شد که جبران آن بسیار مشکل خواهد بود. در همین راستا وجود امنیت اجتماعی در سطح حیات اجتماعی، حفظ حریم اجتماعی، رفع خطرات، استفاده بهینه از فرصت ها و ارتقاء سطح زندگی اجتماعی ضرورتی انکارناپذیر است. گیدنز زندگی اجتماعی انسان را واجد الگومندی و ضابطه مندی خاصی میداند که در خلال آن الگوهای روابط بین انسانی شکل می گیرد و این الگو یابی زندگی اجتماعی به مسأله « ساخت یابی » منتج می شود که در جامعه قابل بررسی است و این امر تداوم زندگی را باعث شده و « امنیت وجودی » را تضمین می کند. بر این مبنا گیدنز امنیت وجودی (احساس امنیت) را چنین تعریف میکند: زمانی که فرد میداند چگونه به کار خود ادامه دهد، بدون آنکه وقفه و مزاحمتی برای او به وجود آید حالتی ذهنی و روانی در وی بروز می کند که این حالت همان امنیت وجودی (احساس امنیت) است. گیدنز در نظریه ساخت یابی معتقد است که کنش انسان تحت تأثیر دو عامل قواعد و منابع است. بنابراین، کنشگران برای تسهیل در ارتباطات اجتماعی به قواعد و منابع متوسل می شوند.

نتایج توصیفی پژوهش بیانگر آن بود احساس امنیت اجتماعی روستائیان روستاهای پیرامونی شهر رشت تقریباً پایین است در خصوص نتایج توصیفی عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی نیز حاکی از آن بود که بی سازمانی اجتماعی در روستاهای مورد بررسی وضعیت نامطلوبی برخوردار است. هم چنین در خصوص اعتماد اجتماعی نیز نتایج نشان داد که وضعیت اعتماد اجتماعی در بین روستائیان تقریباً بالا است. پایگاه اجتماعی اقتصادی یکی دیگر از مواردی بود که مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد که مردم روستاهای پیرامونی شهر رشت دارای پایگاه تقریباً متوسطی هستند. نتایج تحلیلی این تحقیق حاکی از آن بود که در زمینه بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی هر سه متغیر مورد بررسی با احساس امنیت اجتماعی رابطه داشته اند. رابطه بین پایگاه اجتماعی و اقتصادی و احساس امنیت اجتماعی یکی از فرضیه هایی بود که در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد که بین دو متغیر رابطه مستقیم و مثبت وجود دارد. به عبارت دیگر هر چقدر پایگاه اجتماعی اقتصادی روستائیان بالاتر باشد، احساس امنیت اجتماعی آنان نیز بالاتر خواهد بود. این نتیجه با یافته های نبوی و همکاران (۱۳۸۸) نیز همخوانی دارد. از دیگر نتایج این تحقیق می توان به رابطه منفی و معکوس بی سازمانی اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی اشاره کرد. در یافته های این پژوهش مشاهده شد که هر چقدر بی سازمانی اجتماعی در روستاهای پیرامونی شهر رشت بیشتر باشد احساس امنیت اجتماعی پایین تر خواهد بود. این نتیجه با یافته های سراج زاده و گیلانی (۱۳۸۹) همخوانی دارد. یکی

دیگر از مواردی که در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفت رابطه بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی بود. نتایج نشان داد که بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه مستقیم و مثبت وجود دارد که این امر با مطالعات پیشین گروسی و همکاران همخوانی دارد.

آنچه که در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفت تحلیل عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در روستاهای پیرامونی شهر رشت بود. با توجه به نتایج بدست آمده نشان داد که احساس امنیت اجتماعی در سه روستای مورد بررسی تقریباً پایین بوده که نیازمند یک سری اقدامات اجرایی در زمینه بهینه سازی منطقه مورد بررسی است. یکی از موارد که بر پایین بودن احساس امنیت اجتماعی تأثیر بسزایی گذاشته بود، بی سازمانی اجتماعی بود. این امر نشان می دهد که سازماندهی اجتماعی در روستاهای مورد بررسی وضعیت مطلوبی نداشته و نیاز به اصلاحاتی در ابعاد مختلف دارد. بی شک اگر وضعیت سازماندهی روستاها مطلوب باشد، احساس امنیت اجتماعی که یکی از موارد بسیار مهم در زندگی هر انسانی است نیز تا حدودی بهبود خواهد یافت. نتایج نشان داده که هر چقدر افراد از پایگاه اجتماعی و اقتصادی بالاتری برخوردار باشند، احساس امنیت اجتماعی آنان بالاتر خواهد بود. با توجه به این نتیجه یکسری اقداماتی باید در زمینه وضعیت شغلی، تحصیلی و درآمدی روستائیان صورت گیرد تا بتوان در این زمینه بهبود حاصل شود چرا که با بالا رفتن پایگاه اجتماعی و اقتصادی روستائیان، امنیت اجتماعی در روستا بهبود پیدا می کند. از موارد بسیار مهم دیگر مبحث اعتماد اجتماعی است که با توجه به نتایج بدست آمده بین این متغیر و احساس امنیت اجتماعی رابطه مستقیم و مثبت وجود دارد، می توان با بهبود این متغیر در بین روستائیان احساس امنیت اجتماعی آنان را نیز بالا برد.

منابع

- احمدی، آرمان و احیایی، پویان (۱۳۹۳) بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و عوامل مرتبط با آن. فصلنامه دانش انتظامی آذربایجان شرقی، سال چهارم، شماره سوم (پیاپی ۱۴)، صص ۶۰-۳۵.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۲) امنیت سازی؛ تحلیلی نشانه شناسیک. فصلنامه مطالعات راهبردی، سال ششم، پاییز ۱۳۸۲، شماره مسلسل ۲۱.
- بیات، بهرام. (۱۳۸۸). بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت شهروندان تهرانی با تأکید بر رسانه های جمعی عملکرد پلیس و بروز جرایم، مجله ای انتظام اجتماعی، سال اول، ۳۱-۵۵.
- ترنر، جانان. (۱۳۷۳) ساخت نظریه جامعه شناسی. ترجمه عبدالعلی لهسایی زاده، شیراز: انتشارات نوید.
- جوان، فرهاد، واعظ طبعی، علی، هاشمی زهی، سودابه و میرکی اناری، حسین. (۱۳۹۵). سنجش میزان پایداری امنیت اجتماعی در سکونتگاه های روستایی (مورد مطالعه: روستاهای مرزی هیرمند). پژوهشنامه جغرافیای انتظامی، ۴(۱۵)، ۵۷-۸۲.
- حیدری ساریان، وکیل. (۱۳۹۶). تبیین رابطه سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی ساکنان مناطق روستایی شهرستان مشگین شهر. پژوهش های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۶(۲)، ۴۵-۶۲.
- دلاور، علی (۱۳۸۴) راهنمای آزمون اندازه گیری احساس امنیت در تهران. مرکز تحقیقات کاربردی طرح و برنامه ناجا.
- دلاور، علی. (۱۳۸۴). ساخت و هنجاریابی شاخص های احساس امنیت در تهران، مرکز تحقیقات کاربردی طرح و برنامه ناجا.
- رادفر، محمدرضا، و حبیب زاده، اصحاب. (۱۳۹۷). عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی. انتظام اجتماعی، ۱۰(۲)، ۵۳-۸۴.
- سراج زاده، سید حسین؛ گیلانی، اشرف (۱۳۸۸) بی سازمانی اجتماعی و ترس از جرم (مطالعه مقایسه ای مناطق ۳ و ۱۲ شهر تهران). رفاه اجتماعی، پاییز ۱۳۸۸، شماره ۳۴.
- سلیمی سبحان، محمدرضا، نعیم آبادی، نازنین، جوان، فرهاد و هاشمی زهی، سودابه. (۱۳۹۷). سنجش رضایت مندی گردشگران ورزشی از امنیت مناطق ساحلی (مورد مطالعه: شهرستان چابهار). فصلنامه علمی مطالعات امنیت اجتماعی، ۹(۵۳)، ۱۳۱-۱۵۸.

- صفری علی اکبری، مسعود، احمدیان فرد، کرم، صادقی، حجت اله، و غلامیان حسین آبادی، سمیه. (۱۳۹۷). شناخت و تحلیل امنیت اجتماعی در روستاهای هدف گردشگری (مطالعه موردی: استان اصفهان). مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی (چشم انداز جغرافیایی)، ۱۳(۲) (پیاپی ۴۳)، ۴۸۱-۵۰۱.
- صفری علی اکبری، مسعود، احمدیان فرد، کرم، صادقی، حجت اله و غلامیان حسین آبادی، سمیه. (۱۳۹۷). شناخت و تحلیل امنیت اجتماعی در روستاهای هدف گردشگری (مطالعه موردی: استان اصفهان). مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی، ۱۳(۲)، ۴۸۳-۵۰۳.
- صیدایی، سیداسکندر، صادقی، حجت الله و جوان، فرهاد. (۱۴۰۱). واکاوی نقش مؤلفه امنیت بر مدت زمان اقامت گردشگران در استان چهارمحال و بختیاری. مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی، ۳(۴)، ۱۲۳-۱۴۲.
- عظیمی، نورالدین، کرمی، نجمه و عطابخش، فاطمه. (۱۳۹۶). بررسی نقش عوامل اجتماعی و کالبدی بر احساس امنیت شهروندان در شهر رشت. معماری و شهرسازی آرمان شهر، ۱۰(۱۹)، ۱۳۱-۱۴۲.
- غفاری، غلامرضا. (۱۳۹۰). سرمایه ی اجتماعی و امنیت انتظامی، چاپ اول، تهران: انتشارات جامعه شناسان.
- گروسی، سعیده، میرزایی، جلال و شاهرخی، احسان (۱۳۸۶). بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت. فصلنامه دانش انتظامی، سال نهم، شماره ۲، صص ۲۶-۳۹.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۷). پیامدهای مدرنیته، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: نشر مرکز.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۸). تجدد و تشخیص؛ ترجمه ناصر موفقیان. تهران: نشر نی.
- میرعرب، مهرداد و سجادی، سید عبدالقیوم (۱۳۷۹). نیم نگاهی به مفهوم امنیت. علوم سیاسی، ۱۳۷۹، شماره ۹.
- میری آشتیانی، الهام (۱۳۸۳). بحران امنیت اجتماعی در ایران. ماهنامه برداشت اول، سال سوم، شماره ۲۲.
- نبوی، سیدعبدالحسین، حسین زاده، علی حسین، و حسینی، سیده هاجر. (۱۳۸۹). بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی موثر بر احساس امنیت اجتماعی. جامعه شناسی کاربردی (مجله پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان)، ۲۱(۴) (پیاپی ۴۰)، ۷۳-۹۶.
- نوروزی، فیض اله، و فولادی سپهر، سارا. (۱۳۸۸). بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان ۱۵-۲۹ ساله شهر تهران و عوامل اجتماعی موثر بر آن. راهبرد، ۱۸(۵۳) (ویژه بررسی های فرهنگی و اجتماعی)، ۱۲۹-۱۵۹.
- نویدینیا، منیژه. (۱۳۸۲). درآمدی بر امنیت اجتماعی، فصلنامه ی مطالعات راهبردی، سال ششم، شماره مسلسل ۱۹.
- Kim, S (2008). "Concept of Societal Security and Migration Issues in Central Asia and Russia", CAMMIC Working Papers, No.2, p.p. 1-20.
- Mohapatra, N. K. (2013). Migration and Its Impact on Security of Central Asia. *India Quarterly*, 69(2), 133-157.
- Panik, B (2009). "Societal Security - Security and Identity", *Western Balkans Security Observer*, No. 13, p.p. 29-38.
- Zhang, Yushi, Tianhang Jiang, Jun Sun, Zitian Fu, and Yanfeng Yu. 2022. "Sustainable Development of Urbanization: From the Perspective of Social Security and Social Attitude for Migration" *Sustainability* 14, no. 17: 10777. <https://doi.org/10.3390/su141710777>.